

Márton Áron: Alkalmi beszédek 3. (Összeállította és jegyzetekkel ellátta: Dr. Marton József), Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2019.

Márton Áron anélkül, hogy nagyhangú szónok vagy tekintélyt parancsoló robusztus pap, főpap lett volna, amikor a szószerző magasából hívei előtt vagy éppen világi hallgatósága előtt megszólalt, mindenki magába szívta szavait. Arra, amit mondott, nemcsak hívei, hanem más felekezettűek is, sőt kiváltképpen, alantas szándékkal, a kommunista hatóság emberei nagyon figyeltek. Mi volt ennek az odafigyelésnek a titka? Erre nem kell sokáig keresnünk a választ. A *szív bőségéből* beszélőt nem lehet nem meghallgatni. Márton Áron hallgatóságához szíve bőségéből szólott, vagy éppen jegyzeteiben hagyta az utókorra gondolatait. A II. vatikáni zsinat óta közismertté és olykor közhellyé vált *idők jelei* kifejezés mögött rejlő tartalmat ő jóval azelőtt felismerve hirdette az evangéliumot. Anélkül, hogy politizált volna (a nacionalisták és a kommunisták szemében azonban, ha valaki nem értett egyet az ideológiájukkal, annak minden szava politizálást jelenthetett) mindig felhívta a hallgatósága figyelmét – papként és főpapként – azokra az időszerű kérdésekre, amelyek a hívő embert foglalkoztatták vagy tévútra vezethették.

A Pro-Print Könyvkiadó gondozásában és Dr. Marton József szerkesztésében, a *Márton Áron hagyatéka* sorozat tizennyolcadik kötetében (Márton Áron: *Alkalmi beszédek 3.* Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2019. 227 oldal) közölt, Márton Áron tollából származó írások is a fentieket tükrözik. A kötetben közreadott írások olvasása közben lelki szemeink előtt megjelenik az a Márton Áron, akinek rendíthetetlen hite, népéért való aggodása és felelőssége egész életpályáját végigkísérte.

Márton Áronnak a kötetben közölt negyvenkét írásának több mint a fele különböző alkalmakra készült beszédvázlat. A többi pedig jegyzet, amelyek időszerű kérdéseket tárgyalnak (például *Természettudomány és vallás*, *A mai ember és vallás*, *A haláláról*), továbbá néhány írástörredék (*Emberi méltóság*, *Erősségünk Krisztus*) és feljegyzés. Amint a lábjegyzetekből kitűnik, érdekességként említem meg, hogy Márton Áron az írógéppel szemben a kézírásat részesítette előnyben, hiszen a negyvenkét írásából csak tizennyolcat írt géppel. A hosszabb lélegzetvételű írásokat többnyire kézzel írta (lásd *A Szentháromság titka* címűt, 104–125. oldal). Az írások terjedelme, néhány kivételével, rövidnek mondható, ami az olvasó számára időt enged az egyes

részek elolvasása utáni meditálásra. Ha az írások tartalmát vesszük szemügyre, akkor feltételezhetően (mivel a kéziratokon nincs minden esetben datálás) az 1927–1949 közötti időszak eseményei határozták meg azokat.

A kötetben szereplő első beszédvázlat az 1947-es csíksomlyói búcsúra készült, amikor tájainkon egyre inkább kezdett „fújdogálni” a kommunizmus szele. Ha már ez a jól megszerkesztett beszédvázlat ma is hatással van az olvasóra, mennyivel inkább hathatott akkor a búcsús tömegre, amikor ezeket Márton Áron a maga egyedi stílusában és hangsúlyával elmondta. Márton Áron tudatában volt annak, hogy a búcsún ott lesznek (a kommunista korszakban mindig is ott voltak) a „kibontakozó” új rendszer megfigyelői. Nekik címezte a következőket: „Észrevehetően nagy számban jelentek meg a búcsún olyanok, akik a vallást nem számítják az emberi élet szükséges tényezői közé. Örvendünk, hogy itt vannak. Ha az a feltételezés hozta ide, hogy itt rejtett akciók is lesznek, meggyőződhetnek, hogy ilyenek nincsenek” (21. o.). Majd annak a kritikájával folytatta, amely végigkísérte a totalitárius rendszert, vagyis a tömegek diktatórikus kivezélynését különféle, a kommunista párt által szervezett *megmozdulásokra*. Márton Áron leszögezte: „Azt az öt-hat kilométer hosszú mozgó embertömeget, mely az ősi szokás szerint itt most felvonult, nem kényszer hajtotta ide, hanem a hit belső ereje. Itt nincs névsorolvasás, nincs fenyegetés, nincs megtorlás, nincs erőszak, és mégis van fegyelem, mely tiszteletet parancsol. Ezt nem tudja utánunk csinálni senki” (22. o.). A kommunizmus bírálata nem újkeletű Márton Áronnál, hiszen fiatal papként 1927-ben és 1928-ban a marxizmusról több alkalommal tartott előadást. Előadásaiban hangsúlyozta, hogy a marxista ideológiának nincsen gyakorlati értéke. A szovjet vezetők *kétségbeesett erőfeszítéseket tesznek* azért, hogy az élet és az elmélet között megmutatkozó ellentétet kiküszöböljék (203. o.).

Márton Áron jegyzeteiben, beszédvázlataiban „irányító mesterének Romano Guardinit választotta, aki mellett mindvégig kitarzott” (5. o.). A későbbiek során Karl Rahner és Joseph Ratzinger is kedvencei lettek. Az Isten lényegéről, nagyságáról, szentségéről, valamint az utána való vágyról készült jegyzetei például Guardini gondolatainak felhasználásával készültek. Ezeket és a többi teológiai témájú jegyzeteit olvasva megismerünk egy olyan Márton Áront, aki nem idegenkedett az elmélyült teológiai gondolkodástól és ugyanakkor arra törekedett, hogy minél érthetőbb módon közölje. Az Isten lényegéről elmélkedve azt írja, hogy Isten „elérhető közelségben van

és jóságos, teremtő és kimeríthetetlen. Ő a gazdag Isten, ahogy a lelki élet mesterei mondják. A saját gazdagságát nemcsak élvezi, hanem mindig kész azt másokkal is megosztani” (23. o.). Az Isten utáni vágygal kapcsolatban keményen fogalmaz, amikor ezeket írja: „...az ember természeténél fogva vágyik Isten után. Olthatatlan éhség és szomjúság ez; aki ezt nem érzi, az nem egészséges, amint nem egészséges a szervezet, ha az éhség és szomjúság természetes érzete kimarad. Ha valaki nem vágyik Isten után, nem azt jelenti, hogy nincs szüksége Istenre, hanem azt, hogy a lelke beteg” (39. o.).

Az olvasót lebilincselik a különböző alkalmakra készült írásai is. Itt elsősorban gondolok a keresztyény ifjúsági mozgalmakról, a pályaválasztásról, a vendiák-találkozóorról vagy az iskolai év végére készült írásaira. Mint mindig, ezekben is időszerű témákat tárgyal. Az 1930-as évekből származó írása például a pályaválasztással kapcsolatban tükrözi azt a kort, amelyben a kisebbségi létben élő ifjak pályát próbáltak választani. Márton Áron fölteszi a kérdést: „Mi lesz azokkal, akiknek most kell választaniuk? Szabad-e engedni olyan pályák felé, pénzt és időt áldozni olyan tanulmányokra, ahol nincs kilátás” (206. o.)? Majd így folytatja: „Tény az, hogy fiaink elől a kényelmes és megszokott megélhetési pályák legtöbbször elzárta. Ezt lehet panaszolni, lehet a nagy jogfosztást sérelmezni, lehet és kell védelmet keresni. De mi lesz addig, amíg meghallgatnak” (207. o.)?

Egyházi és világi ünnepek szónokai előszeretettel szokták idézni Márton Áronnak egy-egy alkalomhoz illő mondását. Tapasztalatom szerint többnyire, olykor erőltetetten, mindig ugyanazt a neki tulajdonított néhány idézetet ismételtetik, amely Márton Áron egyoldalú megítéléséhez vezethet. A *Márton Áron hagyatéka sorozat* köteteinek olvasása, köztük ez utóbbi tizennyolcadik is, megóv bennünket attól, hogy az említett szónokok behatárolt idézettára alapján alkossunk képet nagy püspökünkről. Hozzásegít ugyanakkor ahhoz, hogy hitvalló életének, munkásságának minél jobb megismerése útján Márton Áron *világító JEL legyen mindannyiunk számára*, hogy hitünkben és kisebbségi létünkben megmaradhassunk.

Ferenczi Sándor